

חינוך כמו בשווייץ, משכורת כמו בברזיל

מאת זהר שביט

רק רפורמה כוללת במעמד המורה תביא לשינוי ברמתם ובאיכותם של המורים, שינוי שיתאפשר אם יתוקן שכרם הנמוך. עד אז תמשיך מערכת החינוך להידרדר במדרון

ה שמקומם בשביתת המורים אינו הבטלה שנכפתה על התלמידים והקשיים הרבים שהשביתה הערימה על ההורים, אלא דווקא עליבות דרישותיהם של המורים. כל מי שלוקח לידו את תלוש המשכורת של המורים מתקשה להבין, מדוע לא הזדרו האוצר לסיים את המשא ומתן עמם ולהיענות לדרישותיהם. הם ביקשו מעט כל כך ויקבלו, בסופו של דבר, פחות מכלום. מי שמבקש לנהל את ענייני המדינה באופן רציונלי ועם הפנים לעתיד היה צריך לשמוח לתת להם את מה שביקשו ולהבטיח שקט תעשייתי במערכת החינוך. אבל אין בכך כדי להבטיח את עתידה של מערכת החינוך ואת עתיד המדינה.

השאלה אינה על מה שבתו המורים, כפי ששאל שוב ושוב בהיתממות שר האוצר, יעקב נאמן, אלא מדוע לא שבתו קודם לכן ולמה לא דרשו הרבה יר. תר. כפי שקבע בצדק בתוכנית "שיחת היום" נציגי שירות המדינה לשעבר, הפרופ' יצחק גלנור, שר האוצר אינו יכול להבין כמוכחן העמוק של המושג "הבנה" מדוע שבתו המורים, וזאת מפני שביקשו להיטיב אך במעט את תנאי עבודתם. התוספת שביקשו אינה משתווה לשכר הטרחה שנהג נאמן לגיבות בעבר הלא רחוק בעבור שעת ייעוץ אחת, ואולי לכן אין הוא מתייחס אליהם בכבוד הראוי.

שהרי מי מוכן לעבוד 30 שעות בשבוע בבית הספר ולאחר מכן עוד להשקיע בעבודת הכנה בבית, להשתתף באין ספור השתלמויות ולעמוד כמעט מדי יום ביומו מול הורים, תלמידים ומפקחים? אולי שר האוצר חושב כי מי שמוכן לעשות זאת בעד השכר המגוחך של 3,000-4,000 שקלים לחודש ודאי אינו אדם רציני. המורים אינם מתייחסים אל עצמם ככבוד הראוי, אולי אומר לעצמו שר האוצר, ולכן אין הם ראוים שיתייחסו אליהם בכבוד.

בימים האחרונים הרבה שר האוצר להתרות בשבתים באמצעות השוואה למתרחש במדינות אחרות, בעיקר מדינות של העולם השלישי. הוא הזהיר כי ישראל עלולה, חלילה, להיקלע למשבר כלכלי עמוק, ולכן, לטענתו, יש להשאיר את המורים במקומם הנמוך בסולם החברתי והכלכלי. אבל, כפי שחוזרים ומבשרים לנו, את שכרם של הפוליטיקאים, שהם אנשים רציוניים וראויים לכל הכבוד, יש להעלות.

בעבר הלא רחוק כל כך, נהגו להשוות את עצי מנו לשורה של מדינות מפותחות ומתקדמות ושאי פנו להידרמות להן. במדינות אלה, שעמן נמנות גם שווייץ, צרפת, יפן וגרמניה, נוהגים כבוד רב במורים, מעמדם החברתי גבוה, הדרישות והציפיות מהם גבוהות וכך גם רמתם המקצועית. שכר המורים במדינות אלה הוא מן הגבוהים במשק, ורבים וטובים מבקשים להצטרף אל המעמד החברתי הזה ועמלים קשה כדי להגיע אליו. כך, למשל, מורה בגרמניה משתכר כעשרת אלפים מרק בחודש (כ-22 אלף שקל) וזכאי למשכורת 13 ולעוד הטבות רבות.

אם אנו רוצים להיות שווייץ של המזרח התיכון ולפתח קרימה טכנולוגית כמו זו של יפן, לא נרצה לעשות זאת כל עוד משכורתם של המורים כ"ישראל דומה למשכורתם של המורים בברזיל או במצרים. אפשר לדבר טוב ושוב על 'המות היהודי' הכליכולי, אבל המוח הזה הוא תוצר של יחס וכבוד להשכלה והעדרה של מערכת החינוך. הוא לא נפל מהשמים. מה שיקבע את דמותה של ישראל בשנים הבאות יהיה בראש ובראשונה פניה של מערכת

החינוך, ואלה ייקבעו על פי איכותם של המורים. את רמתם ואיכותם של המורים אי אפשר לשנות בדיבורים נמלצים על ייעוד ועל שליחות; אפשר לשנות אותם רק באמצעות רפורמה כוללת ומקיפה במעמד המורה, וזו תתאפשר רק אם יתוקן השכר הנמוך של המורים.

ואולם במקום קולו של שר החינוך, יצחק לוי – במקום שר החינוך היוצא להגנתם של המורים בארץ ובקול גדול ומפעיל את כל כוח השפעתו למי ענם – שמענו שוב ושוב את קולו של הפקיד הממונה על השכר, יוסי קוצ'יק, שנהפך בצוק העתים למסביר הממשלתי. הוא עשה זאת, כראוי לשרים שהוא משרת, בדמגוגיה ראויה לשמה, אבל לעתים נוצר הרושם, שאפילו הוא אינו מאמין בהצרות השחוקות שיצאו מפיו. לעומת זאת, לא ברור למה הניח שר החינוך למורים לאבד את שרידי כבודם, ולפקידים לרמוס אותם בגלל גסה. מדוע לא נזעק כאשר המערכת השלטונית, שהוא שותף בכיר בה, התערמה בהם? הרי כבודם ומעמדם של המורים חשובים לו, ודאי, לא פחות מאותן עניינים שהשר הצהיר שיגיש את התפטרותו אם יעברו בממשלה. במקום שינצל את השביתה לדרוש את תיקונה של מערכת השכר של המורים ואת שינויה מן היסוד, ליווה אותה לוי כמעט מן הצד, ומן הסתם הוא נאנח אנחת רווחה כשהסתיימה בהישגים פעוטים למורים.

מערכת החינוך תמשיך להידרדר ושר החינוך אינו שומע את פעמון האזעקה. האם אין הוא מודע לכך, שהשכבות החזקות דאגו לבנות לעצמן מערכת חינוך אלטרנטיבית המבטיחה חינוך ברמה

גבוהה ובונה עילית, שתגיע בקלות לאוניברסיטה ותבטיח לעצמה מקום בצמרת הכלכלית והחברתית של המדינה, בעוד שהשכבות החלשות נשארות יותר ויותר מאחור?

כראי ששר החינוך יתעורר לפני ש"ס, שהיא ללא ספק המרוויחה הגדולה משביתת המורים – כמו מכל מצוקה אחרת המתרגשת עלינו – תקצור את פירות השביתה הזאת. כרגע ש"ס חוככת ידיים בהנאה, ממשיכה בעבודת המיסיון הקרושה שלה ומגייסת עוד ועוד ילדים (ובה בעת מגדילה את מספר החברים מקבלי השכר) למערכת החינוך שבנתה על חשבון המדינה, כדי לחנך אותם לטפיליות ולהסתגרות. ש"ס עושה זאת מכספי משלם המיסים, אלא שהוא מקבל תמורה קטנה יותר – בשעות לימוד, במפעלי הוגה ועוד – מוזה שהוא מממן לש"ס.

המורים השובתים צדקו ברדישתם לשפר את תנאי השכר שלהם, ועוד איך צדקו. הורי התלמידים, המצפים מהם להרבה ובאים אליהם בתיביעות, צריכים להתבייש לפנייהם על עליבות משכורתם, על תנאי עבודתם הקשים, על חוסר הכרת הטובה והתורה כלפיהם. על כך שאינם יוצאים להפגנות תמיכה, למענם הם ולמען ילדיהם. אין דבר קל יותר מלהפריח באוויר סיסמאות על הצורך בקידמה טכנולוגית, להצטלם ליד מחשבים, להסתייביר עד כמה חסר הממד היהודי בחינוך, ושאר מליצות והפגנות ראווה. אבל כשמגיע הזמן לדאוג למערכת החינוך ממש, כלומר לאלה המשרתים אותה, או אז נאלמים כל הדוברים האלה דום. המורים חזרו ללמד, אבל הבושה מישראל, ומערכת החינוך תמשיך להידרדר במדרון. אותה אף בעל הון יהודי לא יקנה מידי הממשלה, ואף אחד לא יפטור מחובותיה לאזרחים.